

Ngugi wa Thiongo: Variksen velho

Risto Niemi-Pynttari

Narrit, jotka jallittavat valtaapitäviä, triksterit, poppamiehet, maagikot ovat päähenkilöinä monissa afrikkalaisissa tarinoissa. [Ngugi wa Thiongon](#)

[Variksen velho](#) on maagis-poliittinen satiiri jossain Keniaa paremmissa valtakunnassa. Sen päähenkilöt mies ja nainen, muodostavat yhdessä Variksen Velhon, joka auttaa kansaa ja kiusaa tyrannia. Tämä romaani on siis maagista realismia afrikkalaisittain.

Nainen, Nyawira, toimi päivisin poliitikko-kusipään sihteerinä ja öisin kapinallisena. Nuori mies, Kamiti, oli ajautunut opiskelujen jälkeen kerjäläiseksi. Nälkä herättää hänessä ruumiista irtautumiskokemuksia, aiheuttaa muodonmuutoksen, niin että hänestä tulee maagikko. Naisensa kanssa hän parustaa Variksen Velhon vastaanoton.

Kerjäläisiksi ajautuneet opiskelijat ovat yllättävän yleinen teema maailmankirjallisuudessa. Viisas, oppinut kerjäläinen näkee rahavallan hamuajien brutaalit ja typerät piirteet. Kamiti yritti uutterasti hakea töitä, homma meni kuitenkin kerjäämiseksi. Sankari oli pahasti jo opettelemassa jätteiden syöntiä, mutta hänen hajuistinsa esti sen. Samalla hän huomasi että monet varakkaat ihmiset haisevat mädältä.

On syytä katsoa tätä afrikkalaisessa kirjallisuudessa yleistä teemaa, triksteriksi ja maagikoksi tulemisen kuvausta. Aiheesta löytyy artikkeli. (Lokangaga Losambe: "Carnival as Embedded Narrative in Mbulelo Mzaman's Short Stories, *Research in African Literature*, Summer 2000, löytyy MUSE -tietokannasta yliopistojen koneilta). Usein triksterit ja maagikot ovat maaseutukylissä kasvaneita tyyppisiä. He eivät osaa toimia slummiutuneen suurkaupungin sääntöjen mukaan. Aluksi hahmot vaikuttavat maalaistompeleilta, kunnes huomaavat kuinka soveltaa kyläelämän niksejä suuremmissa ympyröissä. Sitten he ovatkin pitelemättömiä.

Etelä-Afrikkaan sijoittuvissa Mbulelo Mzamanin tarinoissa tämä on yleinen kuvio. Erään tarinan vilpittömän sankari ei ymmärrä miksi kaveri tekee niin tyhmästi, että varastaa auton. Lainaaminen olisi helpompaa.

Nälkäisenä ja janoisena hän kulkee katuja tyhjän pepsipullon kanssa. Hän poikkeaa Johannesburgissa komean pääkadun varrella kauppoihin täyttääkseen pullon vedellä, koska veden pitäisi olla ilmaista. Mutta hän ei saa täyttää pulloaan. Kotikylässä poikavuosina oli toisin. Kaverusten kanssa he saattoivat huolettomasti vaellella missä vaan ja lypsää laidunten lehmistä rasvaista maitoa pulloihinsa.

Hänen muodonmuutoksensa triksteriksi lähtee siitä, että hän pääsee samalta seudulta kotoisin olevan veijarin oppiin. Maalaistompelein sijaan hän huomaa kuinka kotiseudulla oppittuja taitoja voikin soveltaa varsin yllättävällä tavalla. Veijari aloittaakin opetuksensa sanomalla "Katsos tällä tavalla me toimitaan tässä kaupungissa."

Variksen velhossa Kamiti joutuu samalla tavalla umpikujan kaupungissa. Maagikko hänestä tulee nälän seurauksena. Hän oppii ruumiista irtautumisen ja nälkä saa hänen hajuistinsa erityisen herkäksi, ei vain ruualle vaan ihmisille.

“Kamitilla oli aina ollut erinomainen hajuaisti, ja jo lapsena hän oli pystynyt haistamaan kaukaa vaikka mitä. Aisti oli niin vahva, niin eläimellinen, että hän usein tiesi tulijan jo ennen kuin hän tuli näkyviin. Jos hän keskittyi niin hän pystyi jopa seuraamaan ihmisen jälkiä...

Viime aikoina hän oli alkanut erottaa hajua, jollaista hän ei ennen ollut havainnut. Aluksi se oli vain tuoksu muiden joukossa, mutta vähitellen se voimistui niin että ahdisteli häntä joka taholta. Hän ei osannut sanoa, lähtikö haju korjaamattomista jäteasioista, teollisuusalueen tehtaista vai pelkästään ihmisistä: se ei aivan muistuttanut lahoavien lehtien lemua vaan toi mieleen lähinnä mätänevän lihan löyhkän – ei kuolleen lihan vaan ihmisruumiin, joka oli yhtäikää elävä ja hajoamistilassa eikä kuitenkaan ... ihan.” (58-59)

Myöhemmin tämä haju paljastuu ihmisten ahneuden ja itsekeskeisyyden hajuksi. Variksen velho oppii käyttämään sitä kansanparantajana ja rahanahneiden vihollisena.

Tärkeämpi maaginen taito syntyi myös nälän vaikutuksesta, kun hän oppi irtoamaan ruumiistaan. Aluksi kyse oli vain kosmisesta voiman tunteesta, kun hän taivasalla nukkuessaan saattoi nousta huikaisevalle tähtitaivaalle. Hän sai siitä voimaa seuraavaan päivään.

Myöhemmin hän oppi asettumaan myös eläinten hahmoihin tai toisiin ihmisiin. Siitä tuli sittemmin tärkeä taito Variksen velholle. Nyawiralla maagisten taitojen tilalla ovat poliittiset taidot. Hän on vastarintaliikkeen aktiivi, joka järjestää öisin attentaatteja pöyhkeitä vallanpitäjiä vastaan. Näin hänet julistettiin valtion taholta terroristiksi, jonka päästä luvattiin palkkio. Mutta Nyawiraa ei löytenyt, huhut vain levisivät:

“Kuinka hän pääsi livahtamaan heidän kynsistään? Yksi huhu tiesi, että hänen työpaikkaansa piiritti toistatuhatta poliisia ja lukuisia panssariautoja, josta törötti konekiväärejä joka taholle, ja että yläpuolella liiteli helikoptereita syöksykäseen haukkana karkulaisen kimppuun. Jotkut huhumaakareista jopa vanhoivat nähneensä omin silmin, kuinka hän keikaili siellä niin hemaisevissa hynttyissä, että poliisit valtasi ennennäkemätön himo... Toisaalta liikkui huhuja, että Nyawira oli naamioitunut mieheksi: joidenkin mukaan vilinrepaleeseen kietoutuneeksi ukkeliksi, kun taas toiset näkivät hänet salskeana nuorukaisena, sileäksi ajeltuna, paitsi että nenän alla pöhöttivät hevosen häntää tuuheet riippuviikset.”

Variksen Velho jakautui siis kahteen alueeseen, jossa mies hoiti magiikan ja nainen politiikan.